

บทที่ 7
การเพาะเลี้ยงปลากระรัง

บทที่ 7

การเพาะเลี้ยงปลากระรัง

หัวข้อการเรียนรู้

7.1 บทนำ

7.2 ชีววิทยาของปลากระรัง

7.3 การเพาะพันธุ์ปลากระรัง

7.4 การอนุบาลลูกปลากระรัง

7.5 การเลี้ยงปลากระรัง

7.6 ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงปลากระรัง

คำถามท้ายบท

เอกสารอ้างอิง

7.1 บทนำ

ปลากะรัง หรือมีชื่อเรียกตามภาษาชาวบ้านว่า ปลาเก๋า ปลารานู (ภาคใต้) ปลาเก๋าอี้อ ปลารานูกะรัง หรือปลาตุ๊กแก ในน่านน้ำไทยมีอยู่มากมายหลายชนิดแต่มีไม่กี่ชนิดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันนับเป็นสัตว์น้ำชายฝั่งที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจเนื่องจากมีราคาค่อนข้างสูง เนื้อมีรสชาติอร่อยจึงมักจะเป็นอาหารขึ้นโต๊ะในภัตตาคารชั้นนำทั้งหลาย นอกจากนี้ยังเลี้ยงง่าย โตเร็ว อีกทั้งเป็นที่นิยมรับประทานของชาวต่างประเทศ เช่น จีน สิงคโปร์ และมาเลเซีย เป็นต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นที่นิยมเลี้ยงกันมากในปัจจุบัน สำหรับปลากะรังที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทย เช่น ปลากะรังหางงอน ปลากะรังปากแม่น้ำ ปลากะรังจุดดำ ปลากะรังน้ำลึก และปลากะรังลายน้ำตาล

ปัจจุบันการเพาะพันธุ์ปลากะรังยังมีปัญหาการเรื่องการอนุบาลลูกปลาวัยอ่อนเนื่องจากลูกปลามีขนาดเล็กมาก และมีการพัฒนารูปร่างเป็นระยะเวลานาน และซ็อกตกใจได้ง่าย จึงมีลูกปลาเหลือรอดน้อยมาก ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เลี้ยง ส่วนใหญ่จึงใช้พันธุ์ปลาจากธรรมชาติ โดยรวบรวมได้จากการดักลอบ หรือวางไซ และนำไปเลี้ยงในกระชังหรือบ่อดินได้เลย นอกจากนี้การรวบรวมลูกปลาอาจใช้ฟุ้ง ซึ่งทำจากพันธุ์ไม้ประเภทเถาหรือไม้เลื้อย หรือแขนงไม้ มักนิยมทำกันแพร่หลายในแถบจังหวัดสงขลา ปัตตานี และนราธิวาส สำหรับการรวบรวมวิธีนี้จะได้ลูกปลามากกว่าวิธีแรก แต่ต้องอนุบาลลูกปลาก่อนนำไปเลี้ยง

7.2 ชีววิทยาของปลากะรัง

1. การจัดลำดับทางอนุกรมวิธาน

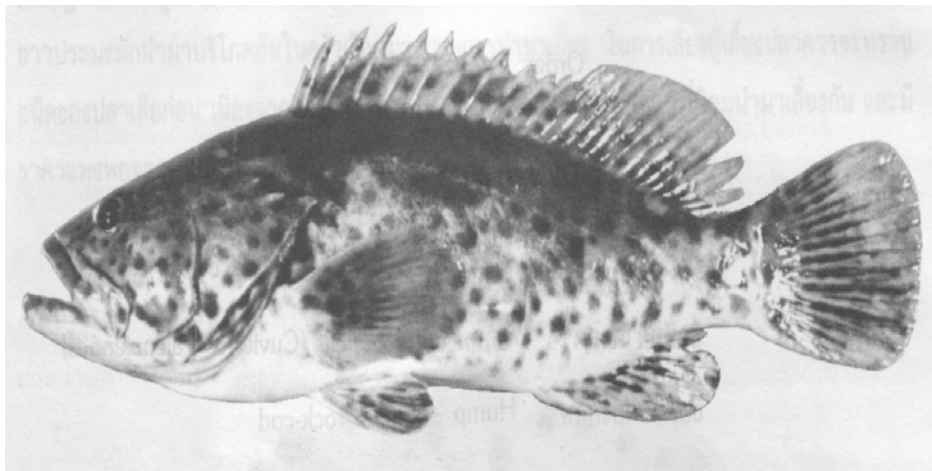
ปลากะรังมีการจัดตามหลักอนุกรมวิธานได้ดังนี้

Phylum Chordata

Class Teleostomi

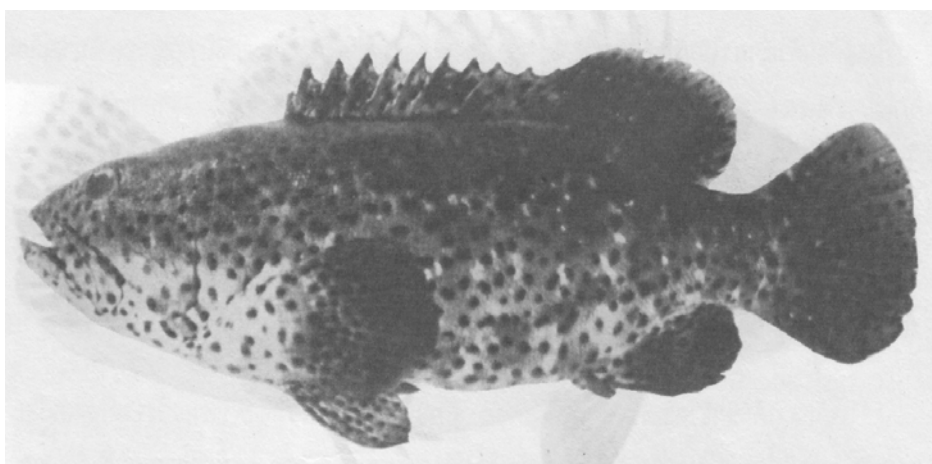
Order Perciformes

Family Serranidae

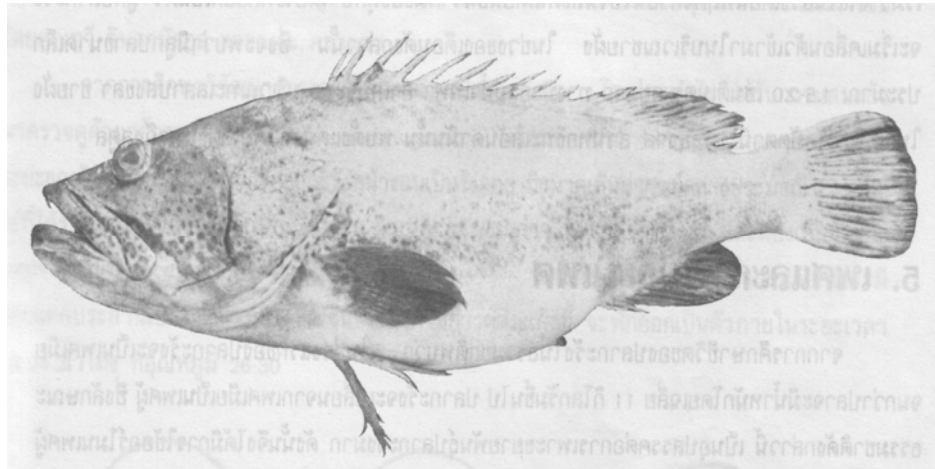
ภาพที่ 7.1 ปลากะรังปากแม่น้ำ

ที่มา: (อิทธิพร จันทรเพ็ญ, 2531, หน้า 8)

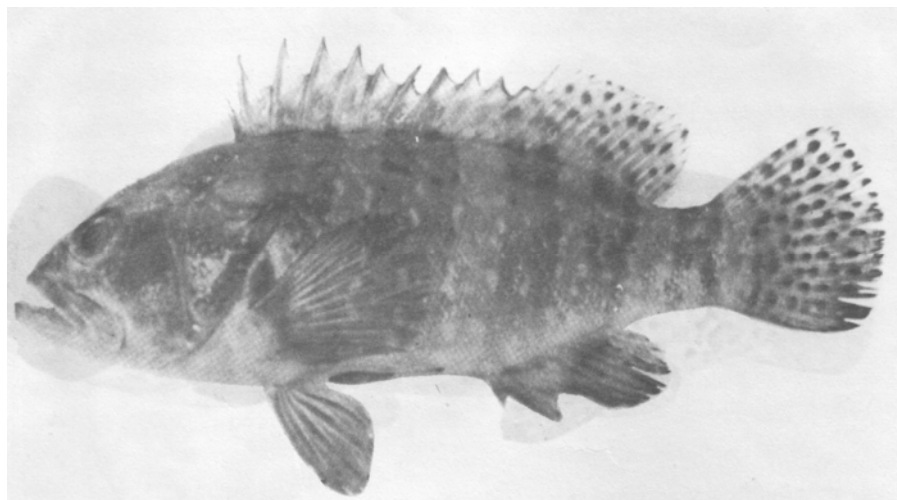
ภาพที่ 7.2 ปลากะรังจุดดำ

ที่มา: (อิทธิพร จันทรเพ็ญ, 2531, หน้า 9)

ภาพที่ 7.3 ปลากระรังน้ำลึก

ที่มา: (อิทธิพร จันทรเพ็ญ, 2531, หน้า 11)

ภาพที่ 7.4 ปลากระรังลายน้ำตาล

ที่มา: (อิทธิพร จันทรเพ็ญ, 2531, หน้า 10)

2. ลักษณะทั่วไป

ปลากะรังเป็นปลาที่มีรูปร่างยาวหรือป้อมเล็กน้อย ลำตัวมีขนาดใหญ่ หัวลาดโค้งลง สันหลังโค้งมากกว่าสันท้อง เกล็ดเล็กหรือโตพอสมควร ตาโตพอประมาณก่อนไปทางด้านบนของส่วนหัว มีเส้นข้างลำตัว 1 เส้นโค้งไปตามแนวสันหลังจรดไปตามครีบหาง มีปากกว้างเฉียงลงเล็กน้อย มีรูจมูกข้างละ 2 รู ริมฝีปากหนา กระดูกกรรไกรบนแผ่กว้าง พื้นบนขากรรไกรทั้งบนและล่างมีลักษณะที่เล็กแหลม มีฟันเขี้ยวใหญ่แหลมอยู่ด้านหน้า กระดูกปิดเหงือกมีหนามแบนๆ 1-3 ก้าน ครีบหลังเป็นครีบเดี่ยวมีก้านครีบแข็งตั้งแต่ 2-15 ก้าน มีก้านครีบอ่อนตั้งแต่ 10-30 ก้าน ครีบอกส่วนมากกลม ครีบท้องมีก้านครีบแข็ง 1 ก้าน และก้านครีบอ่อน 5 ก้าน ครีบกันมีก้านครีบแข็ง 3 ก้าน มีก้านครีบอ่อน 6-12 ก้าน ครีบหางกลมมีลักษณะตัดหรือเว้าเล็กน้อย มีก้านครีบ 15-17 ก้าน

3. การแพร่กระจายและถิ่นที่อยู่อาศัย

ปลากะรังเป็นปลาที่สืบพันธุ์วางไข่ในทะเลลึก มีความเค็มของน้ำสูง และลูกปลาจะเข้ามาเจริญเติบโตอยู่บริเวณชายฝั่งและปากแม่น้ำ โดยเริ่มวางไข่ในเดือนพฤศจิกายน ไปจนถึงต้นเดือนธันวาคมของทุกปี เมื่อไข่ฟักออกเป็นตัว ลูกปลากะรังจะเริ่มเคลื่อนตัวเข้ามาในบริเวณชายฝั่งในช่วงเดือนดังกล่าว จะพบลูกปลาบริเวณปากแม่น้ำทั้งทางด้านทะเลอันดามัน และฝั่งอ่าวไทย

ปลาชนิดนี้เปลี่ยนเพศได้ ขนาดสมบูรณ์เพศอายุประมาณ 3 ปี น้ำหนักตัวประมาณ 3 กิโลกรัม ในช่วงแรกนี้จะเป็นเพศเมียทั้งหมด เมื่อปลาเจริญเติบโตจนมีน้ำหนักประมาณ 7 กิโลกรัมจะเปลี่ยนเป็นเพศผู้ ปลากะรังเป็นปลาที่ชอบอาศัยอยู่ตามซอกหิน ปะการัง ส่วนปลาขนาดเล็กเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตชายฝั่งหรือปากแม่น้ำ ปลากะรังไม่สามารถเข้ามาอาศัยอยู่ในน้ำจืดได้เช่นเดียวกับปลากะพงขาว สถานที่เลี้ยงจึงต้องมีความเค็มตลอดปี

สำหรับปลากะรังหรือปลาเก๋าที่นิยมนำมาเลี้ยงกันมากคือปลากะรังปากแม่น้ำ หรือที่ชาวบ้านมักจะเรียกกันว่า ปลาเก๋าดอกแดง ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Epinephelus malabaricus* มีชื่อสามัญว่า Malabar rock cod หรือ Estuary Grouper อีกชนิดหนึ่งก็นำมาเลี้ยงคือ *Epinephelus salmoides* ชื่อสามัญว่า Black Spotted Grouper หรือที่ชาวบ้านมักจะเรียกกันว่า ปลาเก๋าดอกดำ

7.3 การเพาะพันธุ์ปลากะรัง

ปลากะรังเป็นปลาที่นิยมเลี้ยงกันมาก เนื่องจากเลี้ยงง่าย โตเร็ว การจำหน่ายปลาที่มีชีวิตมีราคาสูงกว่าปลากะพงขาวมาก แต่การหาพันธุ์ปลาทำได้ยาก เนื่องจากยังไม่สามารถเพาะขยายพันธุ์ให้ได้ปริมาณมากๆ ดังนั้นลูกพันธุ์ปลาที่ใช้เลี้ยงส่วนใหญ่จึงได้จากการรวบรวมจากธรรมชาติ กรมประมงเองก็มีความพยายามเพาะพันธุ์ปลาชนิดมานานแต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ขั้นตอนการเพาะพันธุ์ปลากะรังมีดังนี้

1. การเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์

ปลาที่ใช้เป็นพ่อแม่พันธุ์ได้มีขนาด 3.5-7 กิโลกรัม จึงต้องเลี้ยงให้ได้ปลาที่มีขนาดดังกล่าว พ่อแม่พันธุ์อาจได้จากธรรมชาติ นำมาเลี้ยงในกระชัง ปลาแม่พันธุ์จะมีขนาด 3-6 กิโลกรัม ส่วนพ่อพันธุ์จะมีขนาด 6 กิโลกรัมขึ้นไป การให้อาหารสำหรับปลาพ่อแม่พันธุ์จะผสมฮอร์โมนเพศผู้ (Methyl testosterone) ด้วย

2. วิธีการเพาะฟัก มี 3 วิธีด้วยกัน

2.1 ฉีดฮอร์โมนผสมเทียม ใช้แม่พันธุ์ที่มีท้องอูมเป่ง อวัยวะเพศสีชมพู ฉีดต่อมใต้สมองปลาจีน 2.0 มิลลิกรัม ร่วมกับ HCG 5-400-500 IU ต่อกิโลกรัม ทิ้งไว้ 12 ชั่วโมงจึงฉีดเข็มที่สอง ใช้ต่อมใต้สมอง 4.0 มิลลิกรัม + HCG 800-1,000 IU หลังจากนั้น 9 ชั่วโมงทำการรีดไข่ ส่วนพ่อพันธุ์ของเพศจะมีตั้งไข่ออกมา ยาวเรียวปลายแหลม ฉีดฮอร์โมนต่อมใต้สมองปลาจีน 2.0 มิลลิกรัม + HCG 500 IU ต่อน้ำหนักปลา 1 กิโลกรัม หลังจากนั้น 9-15 ชั่วโมงรีดน้ำเชื้อได้

2.2 ฉีดฮอร์โมนแล้วปล่อยให้รัดกันเอง ใช้ต่อมและฮอร์โมนเช่นเดียวกับวิธีแรก แต่ไม่ต้องรีดไข่ผสมเทียม

2.3 วิธีเลียนแบบธรรมชาติ วิธีนี้จะปล่อยพ่อแม่พันธุ์ในบ่อเพาะพันธุ์ ปลาจะผสมพันธุ์กันเองตามธรรมชาติ

3. การรวบรวมไข่และฟักไข่

เมื่อปลาวางไข่ควรรวบรวมไข่ก่อนที่ลูกปลาจะฟักเป็นตัว ไข่ที่ผสมจะลอยผิวน้ำ ใช้ผ้ากรองช้อนรวบรวมไข้นำไปใส่ในบ่อฟักหรือบ่ออนุบาล การฟักไข่ควรให้ความแรงของอากาศพอประมาณ

7.4 การอนุบาลลูกปลากะรัง

ในช่วงการอนุบาลประสบปัญหาลูกปลาตายมาก จึงนับว่ายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สำหรับวิธีการอนุบาลเท่าที่มีพอสรุปได้ดังนี้ คือ หลังจากที่ใช้ปลาฟักออกเป็นตัวในวันที่สามถุงไข่แดงที่ติดหน้าท้องจะยุบ ลูกปลาก็จะเริ่มกินอาหาร อาหารและการให้อาหารที่สถานีประมงจังหวัดสตูลจะให้คลอเรลลาและโรติเฟอร์ ส่วนสถานีประมงจังหวัดภูเก็ต ในช่วงแรกจะให้ไข่หอยเม่น และ marine yeast เมื่อลูกปลาอายุ 20 วันจึงให้กุ้งเคยขนาดเล็ก ต่อมาจึงให้กุ้งเคยสับและปลาบดเป็นอาหาร ส่วนที่สถานีประมงจังหวัดระยองมีการทดลองให้อาหาร 3 สูตร ปรากฏว่าสูตรที่ให้ไข่หอยเม่นบดร่วมกับโรติเฟอร์มีลูกปลารอดตายบ้าง

น้ำที่ใช้ในการอนุบาลลูกปลาควรเริ่มมีการเปลี่ยนถ่ายน้ำเมื่อลูกปลาอายุได้ 15 วัน เพื่อป้องกันการช็อคตายของลูกปลา จากนั้นก็มีการเปลี่ยนถ่ายน้ำทุกๆ วันวันละ 10-50 เปอร์เซ็นต์ขึ้นกับสภาพน้ำในเวลานั้น ปรับน้ำให้มีความเค็มประมาณ 31-32 ส่วนในพัน เมื่อลูกปลาอายุประมาณ 15-25 วันให้คลุมบ่อเพื่อมิให้แสงแดดส่องลงไปใบบ่อ ป้องกันการเกิดสาหร่ายซึ่งจะติดกับก้านครีบล้างและอาจทำให้ลูกปลาทายได้ เมื่อลูกปลาอายุเกิน 25 วันจึงเอาหลังคาออกได้เพราะลูกปลามีการสร้างเนื้อเยื่อหุ้มก้านครีบล้างแล้ว สำหรับในบ่ออนุบาลควรสร้างที่อยู่หรือที่หลบซ่อนให้ลูกปลาเพื่อป้องกันการกินกันเอง โดยการใช้ท่อ PVC มาตัดให้สั้น เจาะรูร้อยเชือกแล้วแขวนไว้ในบ่อด้วย หรืออาจใช้ยางรถยนต์เก่าๆ ผูกเชือกแขวนไว้ในบ่อ

7.5 การเลี้ยงปลากะรัง

การเลี้ยงปลากะรังนิยมเลี้ยงในกระชัง สำหรับจุดที่จะเลือกวางกระชังต้องเป็นจุดที่กำบังลมได้ดีจึงควรมีภูเขา และเกาะแก่งต่างๆ ที่สามารถบังลมได้ สำหรับความลึกของน้ำบริเวณที่วางกระชังเมื่อน้ำลดลงต่ำสุดควรมีความลึกมากกว่า 2 เมตร ความเค็มของน้ำควรมีค่าคงที่ มีปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำอยู่ในปริมาณค่อนข้างสูง มีการปล่อยปลาขนาด 100 กรัมในอัตรา 60 ตัวต่อตารางเมตร ให้อาหารพวกปลาสดซึ่งนำมาหั่นให้พอดีกับขนาดของปากปลาโดยให้อาหารวันละ 1-2 ครั้ง ตรงตามเวลาทุกๆ วัน ใช้เวลา

เลี้ยงไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับขนาดของปลาและชนิดของอาหารที่ให้ เช่นเลี้ยงปลาขนาด 2-3 กรัม ใช้เวลา 6-7 เดือน จะได้ปลาขนาด 500-700 กรัม

ในระหว่างการเลี้ยงควรตรวจตรากระชังอวนอย่างสม่ำเสมอเมื่อเกิดตะไคร่น้ำหรือมีพวกเพรียงจับเนื้ออวนควรมีการทำความสะอาดกระชัง ถ้าอวนชำรุดก็ให้เปลี่ยนเนื้ออวนเก่าออกไป ควรดูแลให้อวนมีความแข็งแรงทนทานอยู่เสมอ

7.6 ปัญหาในการเพาะเลี้ยงปลากะรัง

1. โรค และปรสิต
2. ลูกปลาช็อกตกใจตายง่าย
3. หาพันธุ์ได้ยาก เนื่องจากการเพาะขยายพันธุ์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร นอกจากนี้การรวบรวมพันธุ์ปลาในแหล่งน้ำตามธรรมชาติไม่แน่นอน และนับวันจะมีปริมาณลดลง
4. อัตราการรอดตายต่ำ เนื่องจากชาวประมงที่จับพันธุ์ปลาจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติโดยลอบหรือไซจะส่งผลให้ลูกปลาบอบช้ำ มีบาดแผล
5. แหล่งเลี้ยงมีจำกัด เนื่องจากน้ำในบริเวณแหล่งเลี้ยงจะต้องมีความเค็มตลอดทั้งปี ซึ่งบริเวณที่เหมาะสมในการเลี้ยงปลากะรังซึ่งได้แก่ปากแม่น้ำและบริเวณชายฝั่งจะมีความเค็มของน้ำลดต่ำลงในฤดูฝน ส่งผลให้ไม่สามารถเลี้ยงปลากะรังได้ ส่วนบริเวณที่ไม่มีความเค็มของน้ำลดต่ำลงในฤดูฝน ส่งผลให้ไม่สามารถเลี้ยงปลากะรังได้ ส่วนบริเวณที่ไม่มีความเค็มของน้ำลดต่ำลงในฤดูฝน ส่งผลให้ไม่สามารถเลี้ยงปลากะรังได้ ส่วนบริเวณที่ไม่มีความเค็มของน้ำลดต่ำลงในฤดูฝน ส่งผลให้ไม่สามารถเลี้ยงปลากะรังได้

คำถามท้ายบทที่ 7

1. ข้อใดมิได้หมายถึงปลากะรัง
 - ก. ปลารานู
 - ข. ปลาเก๋า
 - ค. ปลาตุ๊กแก
 - ง. ปลานวลจันทร์ทะเล

2. ข้อใดมิใช่ปลากะรังที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทย
 - ก. ปลากะรังหัวโขน
 - ข. ปลากะรังจุดดำ
 - ค. ปลากะรังน้ำลึก
 - ง. ปลากะรังลายน้ำตาล

3. ลักษณะทางกายภาพข้อใดของปลากะรังกล่าวไม่ถูกต้อง
 - ก. รูปร่างยาวหรือป้อมเล็กน้อย
 - ข. กระดุกปิดเหงือกมีหนามแบนๆ 1-3 ก้าน
 - ค. มีรูจมูกข้างละ 1 รู
 - ง. ครีบหางกลมมีลักษณะตัดหรือเว้าเล็กน้อย

4. ปลากะรังมีถิ่นที่อยู่อาศัยบริเวณใด
 - ก. ในทะเลลึก
 - ข. บริเวณชายฝั่ง
 - ค. บริเวณปากแม่น้ำ
 - ง. ถูกทุกข้อ

คำถามท้ายบทที่ 7 (ต่อ)

5. ปลากะรังจะเป็นปลาที่เปลี่ยนเพศได้เมื่ออายุได้ 3 ปีจะเป็นเพศใด

- ก. เพศเมีย
- ข. เพศผู้
- ค. ไม่สามารถระบุเพศได้
- ง. ไม่แน่นอนขึ้นกับสภาพแวดล้อม

6. ข้อใดมิได้หมายถึงปลากะรังปากแม่น้ำ

- ก. ปลาเก๋าดอกแดง
- ข. Estuary Grouper
- ค. *Epinephelus malabaricus*
- ง. Black Spotted Grouper

7. ปัญหาในการเลี้ยงปลากะรังคือข้อใด

- ก. หาพันธุ์ปลายาก
- ข. การอนุบาลลูกปลามีอัตราการรอดตายต่ำ
- ค. สถานที่ในการเลี้ยงมีจำกัด
- ง. ถูกทุกข้อ

8. ความเค็มของน้ำทะเลที่เหมาะสมในการเลี้ยงปลากะรังคือข้อใด

- ก. 20-25 ส่วนในพัน
- ข. 25-30 ส่วนในพัน
- ค. 30-35 ส่วนในพัน
- ง. 35-40 ส่วนในพัน

คำถามท้ายบทที่ 7 (ต่อ)

9. ปลากะรังนิยมเลี้ยงในรูปแบบใด
 - ก. เลี้ยงในคอก
 - ข. เลี้ยงในบ่อดิน
 - ค. เลี้ยงในกระชัง
 - ง. เลี้ยงในบ่อกอนกรีต

10. สถานที่ที่เหมาะสมในการวางกระชังเลี้ยงปลากะรังคือข้อใด
 - ก. จุดที่มีกำบังลม เกาะ แก่งต่างๆ
 - ข. แหล่งน้ำทะเลลึกเกินกว่า 2 เมตร
 - ค. ความเค็มของน้ำทะเลคงที่
 - ง. ถูกทุกข้อ

เอกสารอ้างอิง

กรมประมง. (2536). *การเลี้ยงปลาในกร่อย*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์, กรมประมง, กองส่งเสริมการประมง.

อิทธิพร จันทรพิชญ. (2531). *การเลี้ยงปลากระรัง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ช่อนนทรี.